

რამაზ ნამიჭიშვილი

ეკონომიკის დოქტორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

ეკონომიკური და სოციალური ბარდაქმნის
კირითაღი პრინციპები ქუთაისში

ზოგადი ნაწილი

შემოქმედებისთვის საჭიროა კაპიტალი, რომელშიც იგულისხმება ბუნებრივი სიმდიდრეები, ხელმოწერად შექმნილი ფასეულობები (არტეფაქტები) და ინვესტიციური ფონდები. ამდენად არის კაპიტალი შემოქმედების მატერიალური საფუძველი (კაპიტალის მეტამორფოზაც მასშია გათვალისწინებული).

მეწარმეობრივი უნარი არის ადამიანის ცოდნა და ნება, რომელიც მას წარმოებისა და მომსახურების იმპულსებს აძლევს. მასში მოცემულია ახალი იდეების მოფიქრება, მათი მატერიალიზაცია და საწარმოო გავრცელება თვითინიციატივისა და თვითრეალიზაციის საფუძველზე.

პირობები ის გარემოა, რომლებიც შემოქმედებას ასპარეზს უქმნის, რომ ყველასათვის ხელმისაწვდომი იყოს, ანუ შემოქმედების თავისუფლება არსებობდეს. თავისუფლების პირობები შემოქმედებას მასობრიობისა და მაქსიმალური ეფექტიანობის გამოვლენის ასპარეზს უფართოებს (ადეკვატურობის შემთხვევაში), რომლის კუმულატიური შედეგია ცხოვრების გაუმჯობესება.

ამდენად, მოსახლეობის კეთილდღეობა დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორია კაპიტალის, მეწარმეობრივი უნარისა და ეკონომიკური პირობების ურთიერთშესაბამისობა და ურთიერთგანსაღვრულობა, ანუ როგორ აიძულებენ ისინი ერთმანეთს შეიცვალონ, როგორც უფრო ხელსაყრელი და სასარგებლო შემოქმედებითი აქტივობის გაფართოებისათვის.

ანალიზური ნაწილი

1. ქუთაისის მდიდარი ბუნებრივი სიმდიდრეები აქვს. მას გააჩნია განვითარებული ინფრასტრუქტურა (სარკინიგზო, საავტომობილო, სააერო გზები; განათლების და ჯანდაცვის ფართო ქსელი; კომუნიკაციების სისტემა და ა. შ.), ფლობს ფიზიკურ კაპიტალს, რასაც ინვესტიცი-

ური უზრუნველყოფა აკლია.

2. ქალაქის მეწარმეობრივი უნარი სუსტია. მართალია ის უფრო მეტად პოტენციალუნარიანია მის ფაქტობრივ მდგომარეობასთან შედარებით, ვინაიდან „ეკონომიკურად მორცხვია“, თანამედროვეობის ადეკვატური ცოდნა აკლია. მეწარმეობრივი დეფიციტის პირობებში კი ინვესტორები, ბუნებრივია, მეტისმეტად თავშეკავებულები არიან.

3. შემოქმედების პირობებს ხალხი ვერ შექმნის, ისევე როგორც ხალხი თავისთავს ვერ მართავს (კარლ პოპერი). აქ უნდა განვასხვავოთ უფლებამოსილებები, რომლებიც ქვეყნის ცენტრალური ხელისუფლების პრეროგატივაა. მაგალითად საგადასახადო სისტემა, რესურსებზე ხელმისაწვდომობა, მეწარმეობრივი თავისუფლება, საკუთრების უფლება და ადგილობრივი პირობები, რომლებშიც იგულისხმება ქალაქის მოსახლეობის აქტივიზაცია, შემოქმედებითი უნარის გაფართოება, ადგილობრივი უპირატესობების გამოყენება და სხვა. ამჟამად ადგილობრივი ხელისუფლება ვერ ქმნის ისეთ პირობებს, რომლებიც საბაზრო ეკონომიკას მასობრიობის ხასიათს მისცემდა.

4. ადამიანი ვერ იქნება თავისუფალი, თუ თავისუფლებაში არ აღზრდილა. თავისუფლების გარეშე არ არის თვითშემოქმედება. ამის გამო ეხსნება ასპარეზი კორუფციას, სიდუხჭირეს, არაკომპეტენტურ ხელისუფლებას. შედეგი ისაა, რომ ქვეყანა ხელისუფლების და დანარჩენი მოსახლეობის ნახევარსფეროებად არის გაყოფილი.

5. საქართველოში ხელისუფლება ზემოდან მოვიდა. წესით ხელისუფლებაში უქონელი არ უნდა მოვიდნენ, ვერ უნდა მოვიდნენ, მაგრამ რაკი სხვა აღტერნატივა ჩვენში არ აღმოჩნდა, ეს პროცესი ხელისუფალთათვის გამდიდრების საშუალება გახდა. სწორედ

რ
ა
მ
ა
ზ
ნ
ა
მ
ი
ჭ
ი
შ
ვ
ი
ლი

ამის არაპირდაპირი გამოვლენაა ღამის თავაწყვეტილი მარათონი ხელისუფლებრივ თანამდებობებზე მოსახვედრად.

6. ჩვენში ხალხი არის ხელისუფლების გამდიდრების საშუალება. ამას, ერთის მხრივ, განაპირობებს მუშახელის სიიაფე, მეორეს მხრივ, ერთვნილი სიმდიდრისადმი ინდიფერენტული დამოკიდებულება, მესამე-მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილის საზღვარგარეთ იაფი მუშახელის წყაროებად გადინება, მეოთხე-ინტელექტუალური რესურსების სწრაფი დაქვეითება.

7. პრივილეგირებული ფენები ითვისებენ, იხვეჭენ ყველაფერს, იშენებენ უხარმახარ სასახლეებს. როცა ქვეყნის, ტერიტორიის, ქალაქისა თუ რაიონის აღმშენებლობის პასუხისმგებლობა არსებობს და ამ დროს დღე და ღამის თენება საკუთარი სახლების მშენებლობაზე იხარჯება, ხელისუფლება უბედური ხდება. ეს ისტორიული გამოცდილებაა, მაგრამ „ისტორიისაგან ყველაზე ცუდად პოლიტიკოსები სწავლობენ“.

8. ხელისუფლებისა და ხალხის მოღიანობის წარმოქმნა ნაციონალურ ენერჯიაზეა დამოკიდებული, იმ ადამიანებზე, რომელთა ცხოვრების შინაარსი შემოქმედებითი შრომისადმი მისწრაფებაზეა დაფუძნებული. ასეთი უმაღლესი აზროვნება არის უნარიანი იტვირთოს პასუხისმგებლობა ქვეყნის საბაზრო ეკონომიკის მოწყობისათვის ნაციონალური უპირატესობის ბაზაზე. ამჟამად ამ საქმეში გამორჩეულად მეწინაობენ კულტურისა და ხელოვნების შემოქმედნი, რასაც ვერ ვიტყვით ეკონომისტების მიმართ. ესეც ერთ-ერთი მიზეზია იმისა, რომ საზოგადოებას არ ემჩნევა ეკონომიკური აზროვნების ინოვაცია, მენტალური შეხედულებების ცვლილებები, რომლის ინტეგრალური გამოხატულებაა დასაქმების დაბალი დონე, სპეკულაციური საქმიანობის წინსწრება მეწარმეობრივ შემოქმედებასთან შედარებით.

9. იქნება საშუალო ნიჭის ინდივიდთა ჯგუფები, რომლებიც ახერხებენ ხელისუფლებისადმი ვიწროკლანური ინტერესების თავმოხვევას, რომლებიც საბაზრო ეკონომიკის ფრონტალურობას ვიწრო სოციალური ჯგუფების უპირატესობებად აქცევენ. ასე ყალიბდება მოსახლეობის უნდობლობა საბაზრო ეკონომიკისადმი.

ნომიკისადმი. ეს ახალი შექმნილი ტრადიცია არ არის (მოსახლეობის უნებორივი ნაკლოვანებები შემდეგში მდგომარეობს: შარიანობა, ცრუ დასმენების, საჩივრების, ურთიერთდადანაშაულებათა გზით. ქუთაისის საგუბერნიო მიმოხილვა 1990 წ.).

10. ქვეყანას და მით უფრო ქუთაისის საბაზრო ეკონომიკის მოწყობა დამოუკიდებლად არ შეუძლია არა მარტო ფინანსური რესურსების სიმძნელების გამო, არამედ მეწარმეობრივი უნარის დეფიციტის მიზეზითაც. აქ ვგულისხმობთ როგორც ხელისუფლებრივ არაკომპეტენტურობას, ასევე არაეკონომიკურ ფაქტორებსაც, რომლებიც არც თუ იშვიათად გადამწყვეტ როლს თამაშობენ მოსახლეობის აქტივიზაციაში.

11. საბაზრო ეკონომიკის ინსტიტუტები, მართალია, მოწყობილია, მაგრამ ამ სტრუქტურებში სჭარბობს ანტისოციალური ხასიათის მონოპოლიები, მცირე ჯგუფების ინტერესები (მცირე ჯგუფების ინტერესები საშიშია-ლუდვიგ ერჰარდი), რომელთა დაძლევა მხოლოდ ეკონომიკის გაფართოებული წესრიგის პირობებში არის შესაძლებელი.

12. ეკონომიკური წარმატებების იმპულსია ცოდნა, რასაც საქმიანობაში ნების გამოვლენა აქვს (ფრანგებს უფრო მეტად სჯეროდათ, ვინაიდან ცოდნა არ ჰყოფნიდათ-ჰენრი ბოკლი). ცოდნის გავრცელება სახელმწიფო პოლიტიკით ხორციელდება, რომელშიც ცოდნაზე მოთხოვნაც იგულისხმება. მიტაცების ტენდენციამ ცოდნას ფსევდო ხასიათი მიანიჭა. ეს პროცესი სწრაფად უნდა დაიძლიოს, ვინაიდან სოციალურად საშიშია და მით უფრო მასშტაბური და ძლიერი ზეგავლენისა იქნება, რაც უფრო გრძელი აღმოჩნდება ცოდნის დევალვაციის პერიოდი.

დასკვნითი ნაწილი

- ადგილობრივი სახელისუფლო საქმიანობის ეფექტიანობის ამაღლება დაკავშირებულია საბაზრო ეკონომიკის ინსტიტუტებთან თანამშრომლობაზე, რომლის საფუძველი უნდა იყოს კონკურსები იმ პროგრამებისა, რომლებიც ქალაქის ეკონომიკური პრობლემების მიზნობრივი გადაწყვეტაა.

- სახელისუფლო სამსახურებისთვის სავალდებულო უნდა გახდეს სპეციალური პროგ-

რამდენიმე ათვისება პოლიტიკის, ეკონომიკის, იურისპრუდენციის, სოციალური დისციპლინების მიხედვით. ამით არა მარტო მოსამსახურეთა პროფესიული დონე ამაღლდება, არამედ ის საქმეც დაიდებს სათავეს, რასაც ახალგაზრდობის სწავლისადმი დაინტერესების გაზრდა ჰქვია.

- პროგრამული დაფინანსების ბაზაზე უნდა დამუშავდეს ადგილობრივი უპირატესობების მეცნიერული კვლევა-ძიება და მათი შესაძლო გამოყენების ტექნოლოგიები.

- საინსტიტუტო უზრუნველყოფა უნდა ჰქონდეს ბიზნესის აღორძინებას, რომლის საფუძველი იქნება მძლავრი ტექნიკური ბაზა, მდიდარი საინფორმაციო ცენტრი და კვალიფიციური საკონსულტაციო ჯგუფი, რომელთა საშუალებით არა მარტო ბიზნესის თეორიული სწავლება იქნება შესაძლებელი, არამედ ბიზნეს-წინადადებების რეალიზაციაც მოსახლეობის ფარტო მასების მონაწილეობით.

- ეკონომიკური აზროვნების ამაღლებაში, შემოქმედებითი ფრონტის გაფართოებაში მნიშვნელოვან როლს შეასრულებს ეკონომიკური პოლიტიკის კრიტიკული შეფასების პრაქტიკა სა-

მეცნიერო პუბლიკაციების მეშვეობით, აგრეთვე დისკუსიები და ღია გადაცემები მასმედიის გამოყენებით. მათი შემოქმედება არსებითად ხელს შეუწყობს აგრეთვე მოძველებული ტრადიციული ზნე-ჩვეულებების დაძლევას, რომლებიც თვითშემოქმედებითი საქმიანობის საკმაოდ ძლიერ მუხრუჭებს წარმოადგენს.

- საბაზრო ეკონომიკის პრინციპების (საკუთრების, მეწარმეობის არჩევანის, კონკურენციის თავისუფლება) ადეკვატურ პირობებში (კანონი, რესურსებზე ხელმისაწვდომობა, მეწარმეობრივი და სამომხმარებლო უფლებები) რეალიზაცია (ეკონომიკის ფუნქციონირება) არის ცოდნის სამერთიანი ამოცანა, რომლის გადაწყვეტა ეკონომიკის, როგორც მთლიანი კომპლექსის, ფუნქციონირების საშუალებას იძლევა.

საბაზრო ეკონომიკა თვითორგანიზებადი სისტემაა სახელმწიფო საგადასახადო რეგულირების ინსტიტუტებთან თანამშრომლობაში. მისი ფუნქციონალური ეფექტიანობა განათლებათა ბაზირებული, რომლის ენერგია სახელმწიფო ხელშეწყობიდან გენერირდება.